

Herdenkingswoord van de Voorzitter van de Eerste Kamer bij het overlijden van oud-senator Jan Vis (1933 – 2011) tijdens de Kamervergadering op dinsdag 8 februari 2011.

Op 24 januari 2011 is op 77-jarige leeftijd te Zeist, zeer onverwacht, overleden oud-senator Jacob Jan Vis. Hij was van september 1980 tot maart 1995 lid van deze Kamer voor D66, waarvan tien jaar als fractievoorzitter. Hij maakte deel uit van de vaste Kamercommissies voor binnenlandse zaken en financiën.

Jan Vis werd op 30 oktober 1933 geboren in het Noord-Hollandse Wormerveer, en groeide op in een artistiek milieu in Bergen. Zijn vader was kunstschilder en directeur van de Rietveld Academie te Amsterdam. Na het gymnasium volgde hij een journalistenopleiding en studeerde hij rechten in Rotterdam. Op negentienjarige leeftijd begon hij zijn journalistieke loopbaan bij de Haagse Courant, alwaar hij zijn vrouw leerde kennen. Hij eindigde zijn carrière in de journalistiek als redacteur van NRC Handelsblad. Op alle redacties werkte hij als politiek redacteur en commentator.

In 1973 maakte Jan Vis zijn entree in de academische wereld, en werd lector staatsrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen. In januari 1980 werd hij benoemd tot hoogleraar aan dezelfde universiteit, en in september van datzelfde jaar werd Vis gekozen tot Lid van de Eerste Kamer voor D66, een partij waarin hij als lid van het hoofdbestuur al zijn invloed had laten gelden.

Van december 1985 tot zijn vertrek uit de Eerste Kamer in maart 1995 had Vis als voorzitter van zijn fractie een grote inbreng bij belangrijke debatten die in deze Zaal werden gevoerd waaronder de algemene politieke en financiële beschouwingen. Opvallend vanwege zijn helder en aansprekend taalgebruik, doorspekt met historische parallellen en tegelijk diepgaand door kwesties te herleiden tot de fundamentele spelregels van het staatsrecht.

Dat fundament kon hij echter relativeren. Zo sprak Jan Vis in februari 1986 in dit huis over het gegeven dat het parlementaire stelsel, een belangrijke regel in onze staatkundige praktijk, niet in de Grondwet staat. Vis maakt zich hierover niet druk, en zei: "Als iemand uit een ander werelddeel, die niets weet van het West-Europese staatsrecht, naar onze Grondwet kijkt, dan krijgt hij een volstrekt verkeerde indruk van het reilen en zeilen van onze staatkundige gemeenschap. De politieke en bestuurlijke praktijk ontwikkelen zich naast én gedeeltelijk los van de Grondwet. En dat is geen bezwaar."

Op dezelfde relativerende wijze sprak senator Vis over de politieke opvatting van D66 dat de Eerste Kamer geen plaats meer verdient in ons parlementair bestel. In juli 1980 verklaarde Vis, twee maanden voordat hij hier als senator aantrad, in een interview: "De Eerste Kamer is ontstaan uit angst voor de democratie. Als D66 zijn wij tegen de Eerste Kamer. Maar je zult van mij geen kwaad woord horen over de mensen die er zitten. Die moet je toch *afzonderlijk* bekijken."

Vervolgens bleef hij vijftien jaar een spraakmakend en gezaghebbend Lid van dit Huis. Zo kunnen wij, achteraf, ook Jan Vis *afzonderlijk* bekijken, en vaststellen dat hij het bestaansrecht van dit huis in hoge mate heeft ondersteund en bewezen.

In mei 1994, het laatste jaar waarin hij Lid was van de Eerste Kamer, was Vis als mede-informateur betrokken bij de verkenningen van coalitie van PvdA, VVD en D66. Deze coalitie kwam na moeizame onderhandelingen tot stand. Het eerste parse kabinet markeerde een nieuwe fase in de politieke verhoudingen in ons land.

In 1995 werd Jan Vis benoemd tot Lid van de Raad van State; een ambt waarmee hij zich volledig kon identificeren en dat hij tot zijn zeventigste jaar met toewijding uitoefende. Naast dit werk vervulde hij tal van bestuurlijke en adviserende functies.

Ook na zijn pensionering in november 2003 was Jan Vis als elder statesman niet uit het beeld van de Haagse politiek en de media. Als publicist, debater en adviseur van zijn partij bleef hij tot het laatste moment verknocht aan het typisch Haagse métier waar politiek, staatsrecht en media vervloeien.

Afgelopen zomer gaf Vis nog met regelmaat zijn visie op de informatierondes voorafgaand aan de vorming van het huidige kabinet. In zijn observaties mengde hij zijn staatsrechtelijke opvattingen met persoonlijke commentaren op de actuele politiek. Hij stelde vast dat in ons land een andere politieke cultuur is ontstaan waar een oudere generatie politici maar moeilijk mee uit de voeten kan. Daartoe rekende hij zichzelf duidelijk niet.

De Staten-Generaal verliest in Jan Vis een gepassioneerd denker, die in woord en geschrift waakte over de zuiverheid van ons parlementair bestel. Met een prachtige strofe van Rudolf Steiner werd hij in het overlijdensbericht als volgt getypeerd:

*Wie jou in volle levenskracht
in je waarde kon herkennen
hem werd door jou geopenbaard
hoe milde kracht en waarheidszin*

*uit harte - en uit zielegrond
in de mens gestalte krijgen.*

Moge ons respect voor zijn persoon en zijn grote verdiensten voor de Eerste Kamer en de samenleving zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen tot steun zijn.

Het woord is aan minister Donner van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, die oud-senator Vis namens de regering zal herdenken.